

Duurzaam Gebouwd
Het integrale platform

Duurzaam Gebouwd Op Locatie

Circulaire Economie – De Constructie

Mede mogelijk gemaakt door:

IMd
Raadgevende
Ingenieurs

VOBN
 **Beton
Bewust**

 mebin
HEIDELBERGCEMENT Group

 Rijksvastgoedbedrijf
Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Programma

- 09.30 Opening door moderator
Flip Verwaaijen, eigenaar Verwaaijen Management
- 09.35 Introductie Duurzaam Gebouwd
Pieter Fritz, adviseur Duurzaam Gebouwd
- 09.45 Pitch Donor Skelet
Pim Peters, Directeur Imd Raadgevende Ingenieurs
- 10.15 De zin en onzin van circulair ontwerpen
Fokke van Dijk, Adviserend Architect Rijksvastgoedbedrijf
- 10.45 Praktijkvoorbeelden van Circulaire Bouwcontracties
Walter Speelman, Product Manager Nederland Mebin
- 11.15 Netwerken met deelnemers en sprekers
- 12.00 Einde

Duurzaam Gebouwd
Het integrale platform

Welkom

Pieter Fritz

Duurzaam Gebouwd

Het integrale platform

Top 100 klanten en relaties van onze partners

Duurzaam Gebouwd

Het integrale platform

duurzaamgebouwd.nl

KOOP NU UW KAARTEN

PROVADA

THE REAL ESTATE MEETING POINT

2|3|4 JUNI 2015
AMSTERDAM RAI

- home
- adverteren
- contact
- vacatures
- bookstore
- over duurzaam gebouwd

de aarde warmt op

duurzaam weblog

interviews Winnaars Duurzame 50 Vastgoed NL laten anderen delen in de winst

woensdag 3 juni 2015 @ 15:30 uur

Wat doet het winnen van de Duurzame 50 Vastgoed NL met iemand? Greenspirator Jan Willem van de Groep, winnaar in 2015, en zijn voorganger

magazines online

curriculumaanbod

9 juni 2015
Workshop - ESCo's en energieprestatiecontracten

23 juni 2015
Training - Financiële onderbouwing verduurzamen vastgoed

25 juni 2015

zoeken

expertpanel

@duurzaamgebouwd
+ 11.800 followers

+ 5.100 members

Meer dan 80.000 bezoekers per maand!

Duurzaam Gebouwd

Het integrale platform

± 60 evenementen op
jaarbasis

Duurzaam Gebouwd

Het integrale platform

**building
holland**
Hét integrale event voor de bouw en vastgoed

www.BuildingHolland.nl

Building Holland 2016

22 t/m 24 maart RAI Amsterdam

(Re)Building The Future

**BOUW
MEE**

Jaarlijks!
3 dagen!
± 10.000 beslissers!

Partners

Contentpartners

activehouse.nl

BREEAM® NL

Experts

Willem Adriaanssen

Bas Ambachtsheer

Arne Balvers

Paul van Bergen

Bas Boom

Harold Brocken

Eloi Burdorf

Ellis ten Dam

Paul Dielissen

Frank Donkers

Henk Willem van Dorp

Dennis Duffels

Jérôme Eijsackers

Kor Foekens

Stephanie Geelen

Dominique Goven

Michiel Haas

Anke van Hal

Roland van der Hoek

Albert Hulshoff

Arjen de Jong

Fred Kloet

Martin Koppenhol

Frank Koster

Jón Kristinsson

John van de Laarschot

Bram Adema

Aris Bakker

Maurice Beijik

Guus Berkhout

Claudia Bouwens

Daan Bruggink

Louis Cleef

Maarten Dansen

Andy van den Dobbelssteen

Annemarie van Doorn

Martin Dubbeling

Onno Dwars

Maarten Epema

Peter Fraanje

Pieter van Gent

Jan Willem van de Groep

Frans de Haas

Theo Harzing

Hans ter Horst

Marlon Huysmans

Hans de Jonge

Robert Koolen

Hans Korbee

Richard Kremer

Michael Kuiper

Walter Landsaat

Gosse Landstra

Nick Liebrand

Albert van Lohuizen

Rinie van der Looij

John Mak

Eduard van der Meer

Masi Mohammadi

Theo Ockhuijsen

Gert-Joost Peek

Pim Peters

Ben Pol

Rob Roef

Marjet Rutten

Ben Sengers

René van der Sluis

Kim Tjoa

Stefan van Uffelen

Joost Valk

Richard Verbree

Tonio Vervoordeldonk

Evert Visser

Peter Wagener

Mariëlle Wieman

Rien Wisse

Coert Zachariasse

Chris Zijdeveld

Laurens de Lange

Piet van Loenhout

Gerard Lokhorst

Babette van Loon

Hans Mascini

Theo van der Meijden

Gerard Nijboer

Berdien van Overeem

Paul van Pelt

Ron Peters

Anne-Marie Rakhorst

Paul de Ruiter

Kees de Schipper

Titia Siertsema

Theo Smulders

Jeroen Troost

Harm Valk

Peter van Veen

Vincent Vergunst

Flip Verwaaijen

Helen Visser

Henk-Jan Wegman

Hans Willemsen

Frans Wolfenbittel

Albert Zegelaar

Programma

- 09.30 Opening door moderator
Flip Verwaaijen, eigenaar Verwaaijen Management
- 09.35 Introductie Duurzaam Gebouwd
Pieter Fritz, adviseur Duurzaam Gebouwd
- 09.45 Pitch Donor Skelet
Pim Peters, Directeur IMd Raadgevende Ingenieurs
- 10.15 De zin en onzin van circulair ontwerpen
Fokke van Dijk, Adviserend Architect Rijksvastgoedbedrijf
- 10.45 Praktijkvoorbeelden van Circulaire Bouwcontracties
Walter Speelman, Product Manager Nederland Mebin
- 11.15 Netwerken met deelnemers en sprekers
- 12.00 Einde

Duurzaam Gebouwd
Het integrale platform

Duurzaam Gebouwd Op Locatie

Circulaire Economie – De Constructie

Mede mogelijk gemaakt door:

IMd
Raadgevende
Ingenieurs

VOBN
 **Beton
Bewust**

 mebin
HEIDELBERGCEMENT Group

 Rijksvastgoedbedrijf
Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Duurzaam Gebouwd

Het integrale platform

Donor Skelet

Pim Peters, Directeur IMd Raadgevende Ingenieurs

Vraag 1

Hoe gaan we om, van holle marketing naar echte intrinsieke waarde?

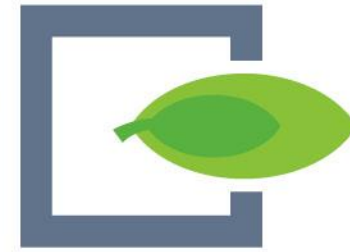
Duurzaam Gebouwd

Het integrale platform

Duurzaam Gebouwd

Het integrale platform

De zin en onzin van circulair ontwerpen

*Fokke van Dijk, Adviserend Architect
Rijksvastgoedbedrijf*

Circulair bouwen

Fokke van Dijk
Rijksvastgoedbedrijf

Duurzaam gebouwd / VOBN
Februari 2016

Circulair bouwen

Aandachtspunten / uitdagingen
Testcase tijdelijke rechtbank

Duurzaam gebouwd / VOBN
Februari 2016

Aandachtspunten

- materiaalkosten vs arbeidskosten
- bouwtraditie
- financiering

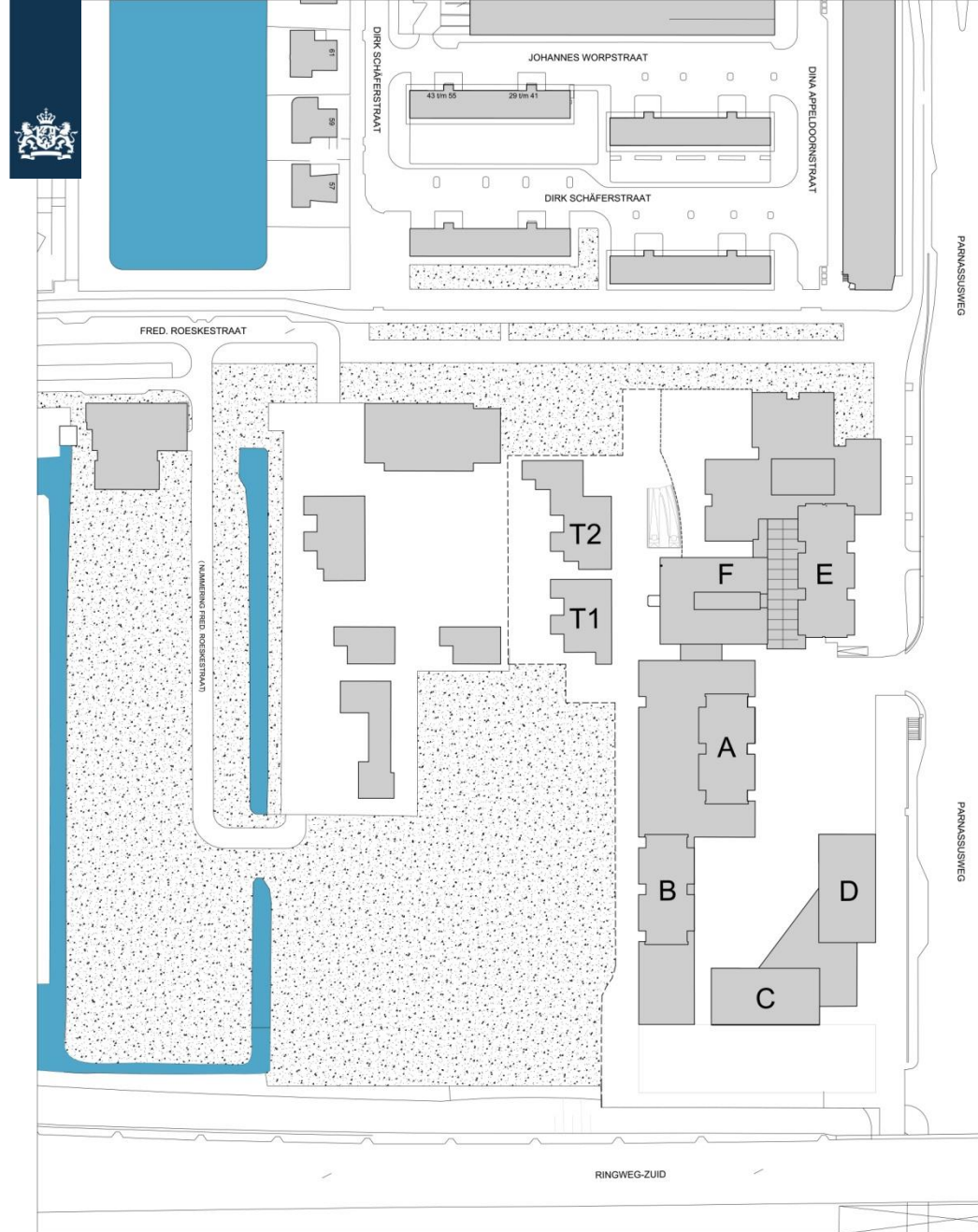
Aanbesteding tijdelijke rechtbank Amsterdam

circulair ontwerpen in de
aanbestedingsvorm meetbaar gemaakt

Looptijd contract

Huidige situatie

2. Opgave en ambitie Tijdelijke Rechtbank

- Tijdelijke rechtbank is nodig om de nieuwbouw mogelijk te maken
- Gefaseerde uitvoering omdat rechtbank in gebruik blijft op locatie Parnas
- Ambitie Tijdelijke rechtbank is afgestemd op gebruiksduur

Fase 1

Slopen paviljoens

Fase 2

- Realisatie tijdelijke rechtbank
- Realisatie tijdelijke parkeervoorziening voor personeel (niet in opgave)

Fase 3

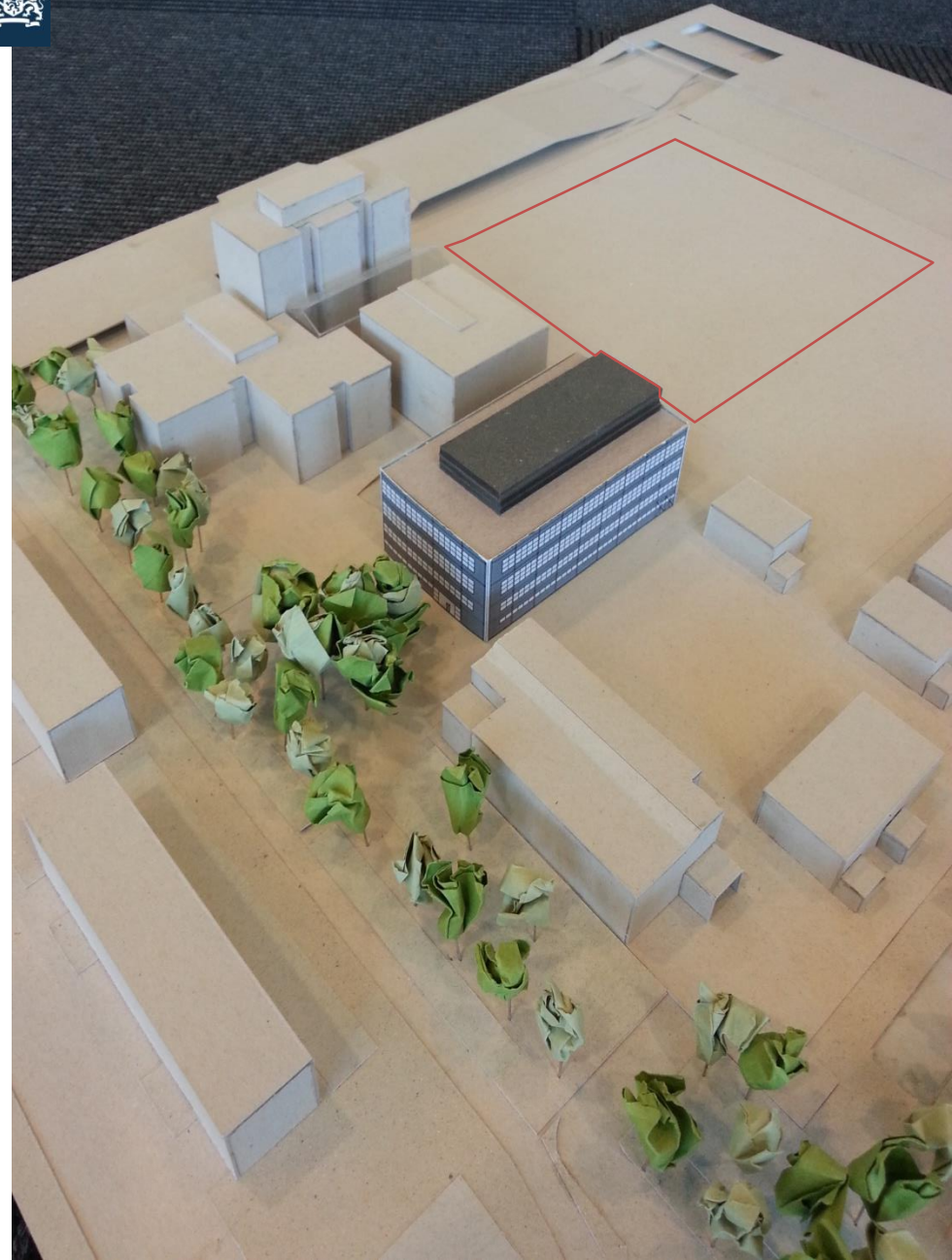

Sloop bouwdelen

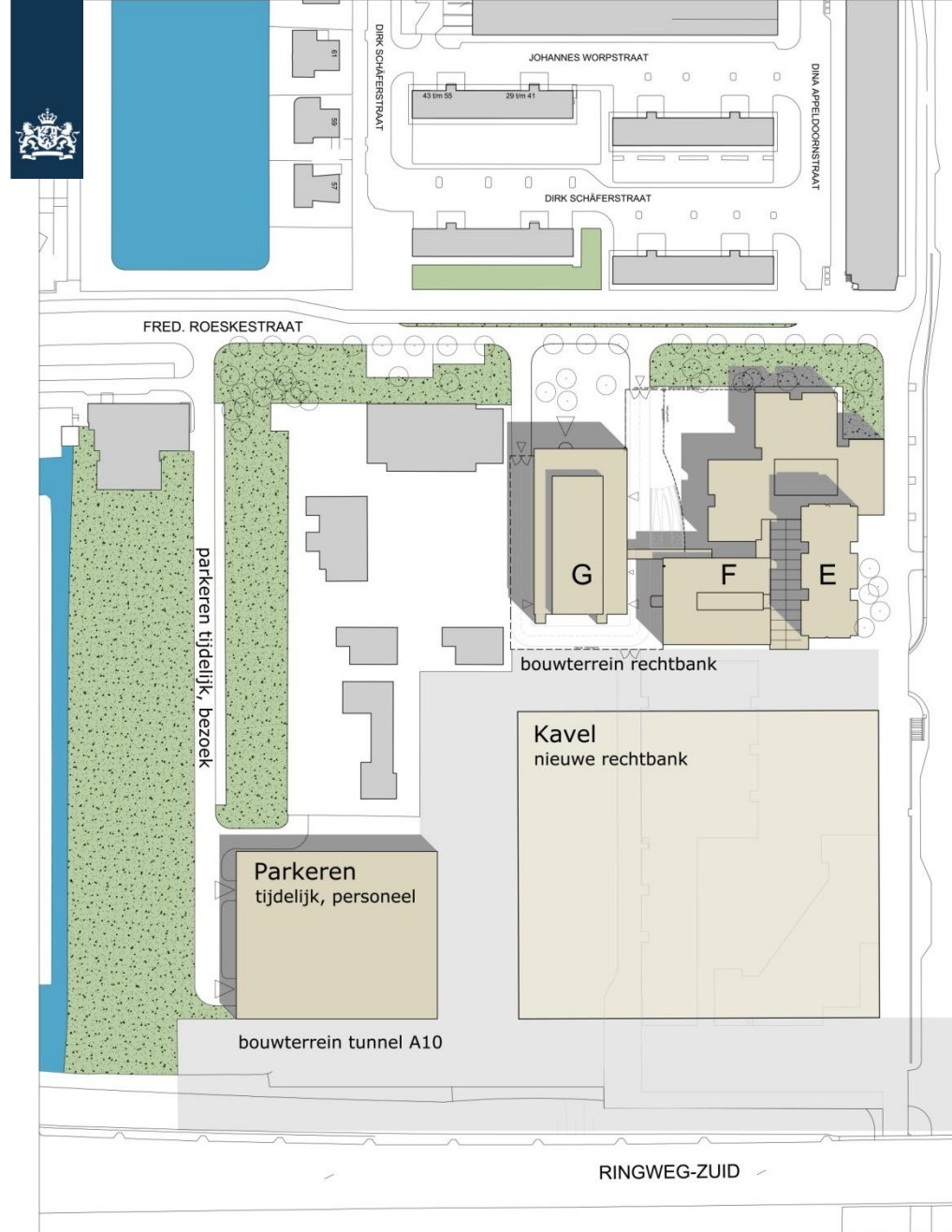
Fase 4

Realisatie nieuwbouw op
vrijgekomen locatie

Situatie medio 2016

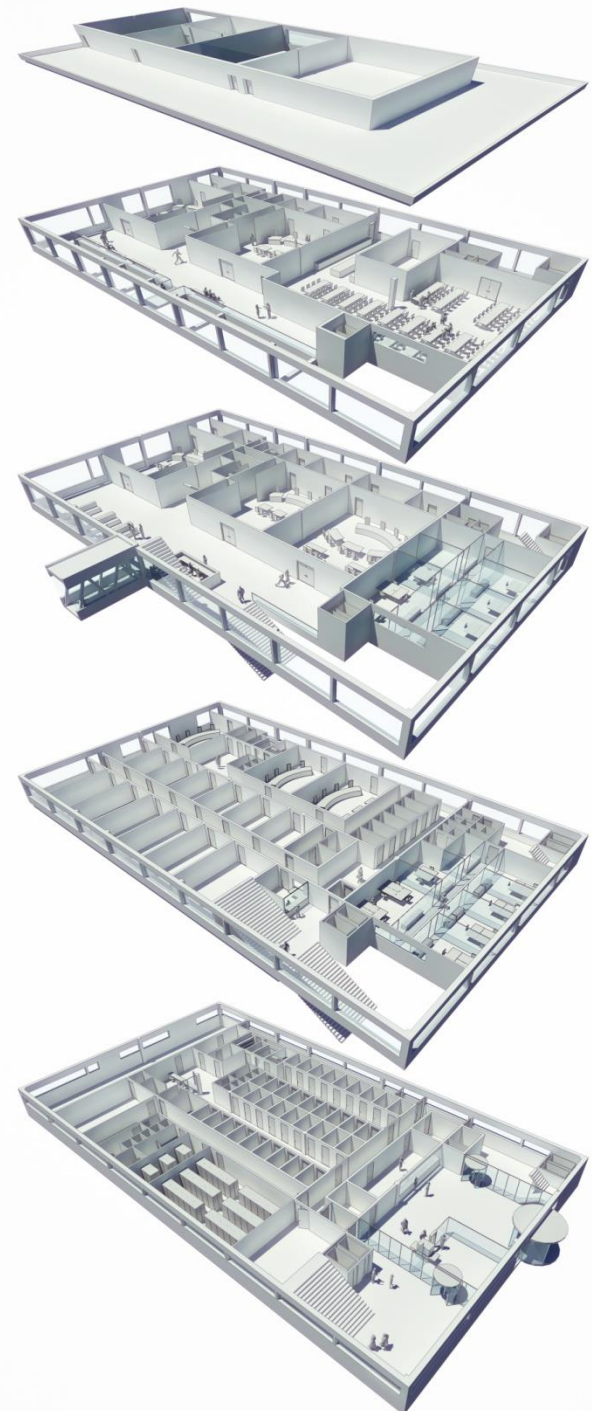
- bouwdelen E, F en G vormen samen een tijdelijke rechtbank
- tijdelijke parkeervoorziening is beschikbaar
- sloop / bouw nieuwbouw rechtbank gaat starten

Programma uit te slopen delen naar tijdelijk bouwdeel G

- hoofdentree rechtbank
- gehechtengebied
 - aan- en afvoer gehechten
 - ophoudruimtes
 - werkgebied parketpolitie
- zalen rechtercommissaris
 - voorgeleidingsruimtes
 - verhoorkamers
 - werkplekken
- zittingzalen met wachtgebied
- restauratieve functie medewerkers

Essentieel voor succes tijdelijk rechtbank:

- continuïteit primair proces
- **geen verspilling van geld en materiaal**
- goede uitstraling
- beperking overlast

Geen verspilling van geld en materiaal

Belangrijk is dat deze 'ongewenste' tussenstap met een minimum aan financiële middelen geschiedt en een minimale hoeveelheid 'afval' na gebruik achterlaat.

De mate waarin en de wijze waarop in het ontwerp rekening wordt gehouden met het minimaliseren van de verspilling van materiaal is dus een belangrijk criterium.

Drie mogelijkheden verspilling te voorkomen

- **Aan de voorkant:**

werken met elementen die verkregen zijn uit demontage van andere gebouwen of uit de recycling komen;

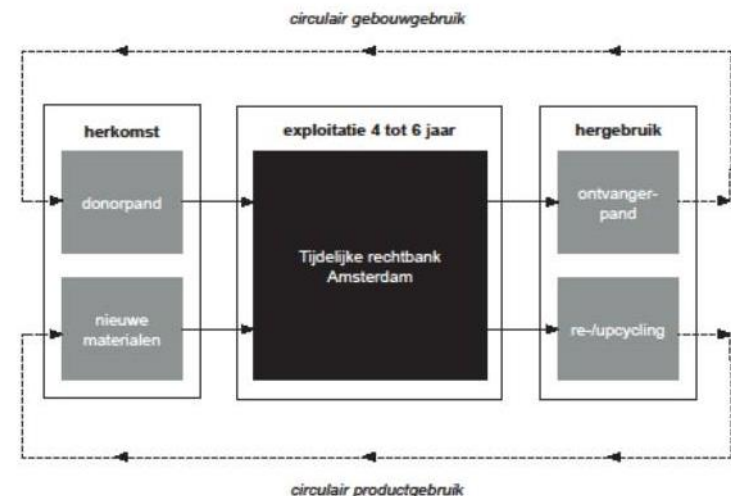
- **Tijdens de bouw:**

werken met bio-based materialen of met een korte levenscyclus, die na afloop van het gebruik weer kunnen worden hergebruikt of teruggegeven aan de natuur;

- **Aan de achterkant:**

door bouwdelen opnieuw te gebruiken in een andere toepassing op een andere locatie

Bij voorbaat was er voor het Rijksvastgoedbedrijf geen andere waardering tussen deze verschillende strategieën

Drie sturingsmethodes in aanbesteding

- **financiële prikkel:**

Aannemer blijft eigenaar van het gebouw. Hoe hoger de restwaarde, hoe beter voor de eigenaar (en hoe scherper er ingeschreven kan worden)

- **prestatie-eisen**

Eisen aan de milieuclassificatie materialen van 1,2,3 volgens handboek NIBE

- **gunningscriterium**

Punten scoren met voorkomen van verspilling: percentage van de totaal realistische gebruiksduur van gevel en constructie die bij bieding wordt aangetoond.

Gunningcriterium

- **Meten van verspilling**

De mate van verspilling is gerelateerd aan de gebruikelijke afschrijvings-termijn van de gebruikte producten. Hoe groter het verschil tussen de gebruikelijke afschrijftijd en werkelijke gebruikstijd hoe groter de verspilling.

- **Uitdrukken in milieulast**

Het percentage gebruik dat aan Tijdelijke Rechtbank moet worden toegerekend wordt vergelijkbaar gemaakt door dit te vertalen in de milieulast van de toegepaste materialen

23.02 | VERDIEPINGSVLOEREN (OVERSPANNING VAN 5,4M)

Functionele eenheid	Product	Milieu-klasse	Schaduw-kosten
Verdiepingsvloer geschikt voor een minimale overspanning van 5,4 m gedurende een periode van 75 jaar. Vergeleken per functionele eenheid van 1 m ² vloer die minimaal voldoet aan de eisen van het Bouwbesluit. De vloer is gelegen in één en dezelfde gebruiksfunctie en is niet woning- of functiescheidend. Dekvloer en vloerbedekking zijn buiten beschouwing gelaten.	Houten kanaalplaatvloer (dikte 220 mm)	1a	€ 3,63
	Prefab betonschil met I-profielen (IPE 270 h.o.h. 1200 mm)	2a	€ 6,54
	Klimaatvloer (dikte 200 mm)	2b	€ 6,95
	Massief houtenvloer (dikte 201 mm)	2c	€ 8,79
	Kanaalplaatvloer incl druklaag (dikte 200 mm)	2c	€ 9,50
	Airdeck (dikte 340 mm)	2c	€ 9,83
	Breedplaatvloer (dikte 200 mm)	3a	€ 9,97
	Bollenplaatvloer (dikte 230 mm)	3a	€ 10,43
	In situ betonvloer (dikte 250 mm)	3b	€ 12,20
	Keramische vloer	3b	€ 12,75
Cellenbetonvloer	3c	€ 14,37	

90 | NIBE'S BASISWERK MILIEUCLASSIFICATIES BOUWPRODUCTEN TABELLENBOEK 2013 | © NIBE Research bv

Betonnen verdiepingvloer uit hergebruik (voorkant)

Betonnen verdiepingvloer / hergebruik (voorkant)			
breedplaatvloer overspanning 5,40 m	€ 9,97		per m2
afschrijving milieubelasting 30/50 ste	€ 5,98	€ 9,97 * 30/50	30 jaar gebruikt van 50 jaar levensduur
resterende milieubelasting	€ 3,99	€ 9,97 - € 5,98	bij toepassing in tijdelijke rechtbank
5 jaar gebruik tijdelijke rechtbank	€ 1,00	€ 9,97 * 5/50	afschrijving tijdens gebruik rechtbank
restant toe te rekenen milieulast	€ 2,99	€ 3,99 - € 1,00	vloer wordt verwerkt tot puingranulaat
restant toe te rekenen	€ 0,60	€ 2,99 - € 2,99*0,8	vloer wordt na afloop hergebruikt / 0,8 uitgewerkt plan zonder contract
restant toe te rekenen	€ 1,20	€ 2,99 - € 2,99*0,6	vloer wordt na afloop hergebruikt / plan 0,6
restant toe te rekenen	€ 1,50	€ 2,99 - € 2,99*0,5	vloer wordt na afloop hergebruikt / idee 0,5

Gunningcriterium

Reduce, reuse, recycle

Voorbeeld kanaalplaat

Kanaalplaat normale afschrijftijd 50 jaar.

- 1) Enkel gebruik 5 jaar in rechtbank: 45 jaar verspilling wordt toegeschreven aan het gebruik in de rechtbank.
- 2) Gerecycled uit 20 jaar oud pand, na rechtbank gesloopt: 25 jaar verspilling wordt toegerekend.
- 3) Remontabel gemonteerd en in de toekomst herbruikbaar: als er bij de gunning al een contract is wordt dit met factor 1 meegerekend, dus geen verspilling. Als er alleen een strategie is: onzekerheidsreductie toepassen.

Zo zijn verschillende strategieën vergelijkbaar te beoordelen.

De inzendingen: IDO: Volker Wessels

- **reduce:**

Minimale materialisatie met kale invulling interieur.

- **reuse:**

Casco met CD-20 systeem demontabel
Houtskeletbouwgevel per segment her te gebruiken

- **strategie voor de toekomst:**

Maatvoering voorbereid op hergebruik als school

Partner de Groot Vroomshoop staat garant voor hergebruik

De inzendingen: IDO: Volker Wessels

- **reduce:**

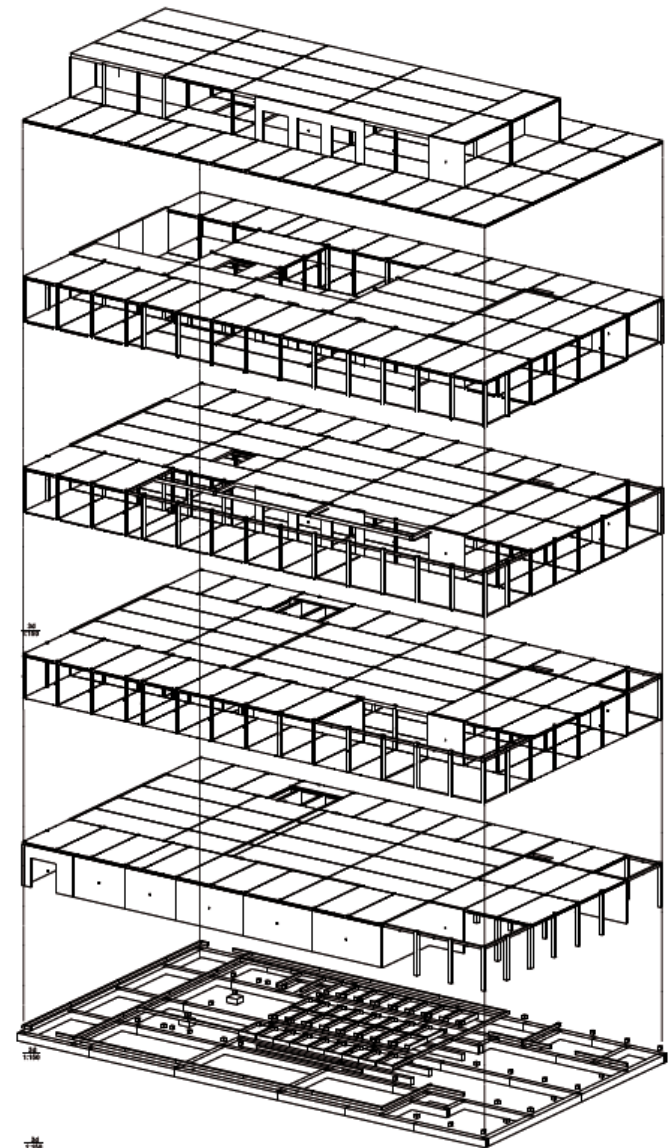
Minimale materialisatie met kale invulling interieur.

- **reuse:**

Casco met CD-20 systeem demontabel
Houtskeletbouwgevel per segment her te gebruiken

- **strategie voor de toekomst:**

Maatvoering voorbereid op hergebruik als school
Partner de Groot Vroomshoop staat garant voor hergebruik

De inzendingen: IDO: Volker Wessels

- **reduce:**

Minimale materialisatie met kale invulling interieur.

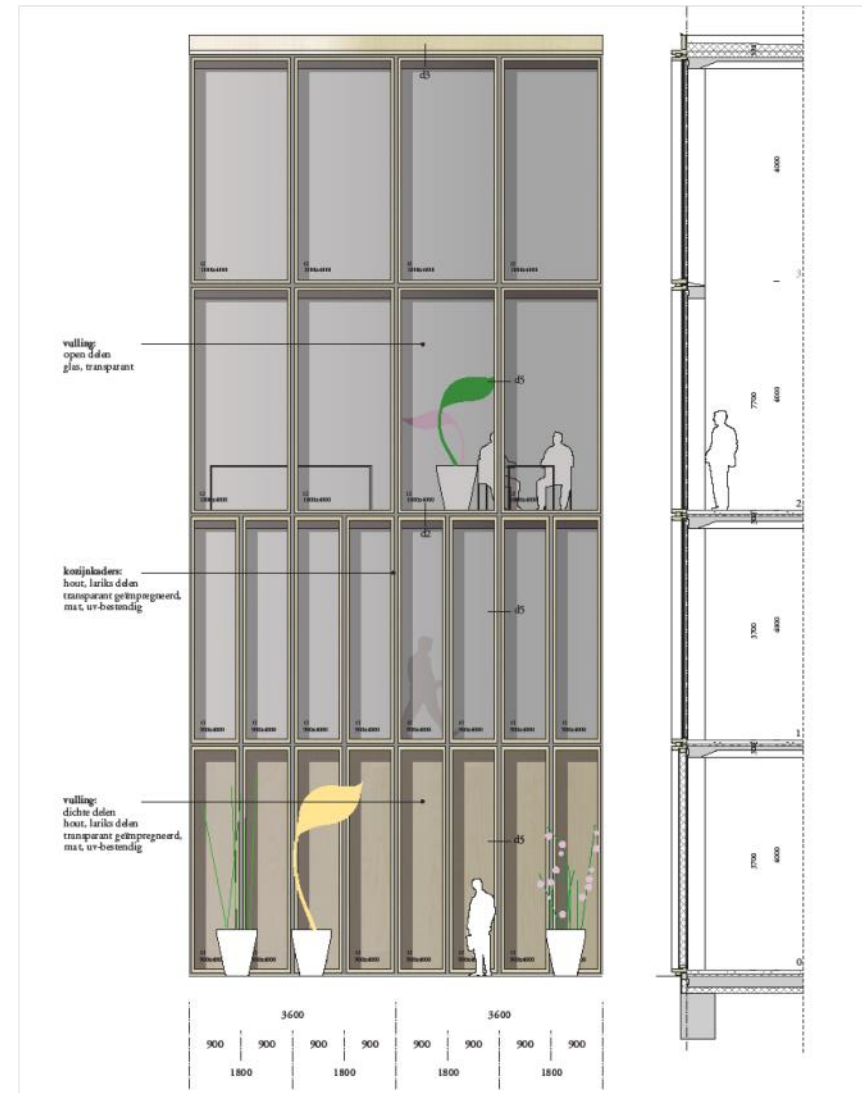
- **reuse:**

Casco met CD-20 systeem demontabel
Houtskeletbouwgevel per segment her te gebruiken

- **strategie voor de toekomst:**

Maatvoering voorbereid op hergebruik als school

Partner de Groot Vroomshoop staat garant voor hergebruik

De inzendingen: IDO: Volker Wessels

- **reduce:**

Minimale materialisatie met kale invulling interieur.

- **reuse:**

Casco met CD-20 systeem demontabel
Houtskeletbouwgevel per segment her te gebruiken

- **strategie voor de toekomst:**

Maatvoering voorbereid op hergebruik als school
Partner de Groot Vroomshoop staat garant voor hergebruik

De inzendingen: BAM

- **reduce:**

Minimaliseren gewicht (milieulast) met modulesysteem van metaal

- **reuse:**

Demontabel als module is grotere eenheid dan produkt en daarmee met hogere restwaarde

- **strategie voor de toekomst:**

Hergebruik als rechtbank elders in de wereld

De inzendingen: BAM

- **reduce:**

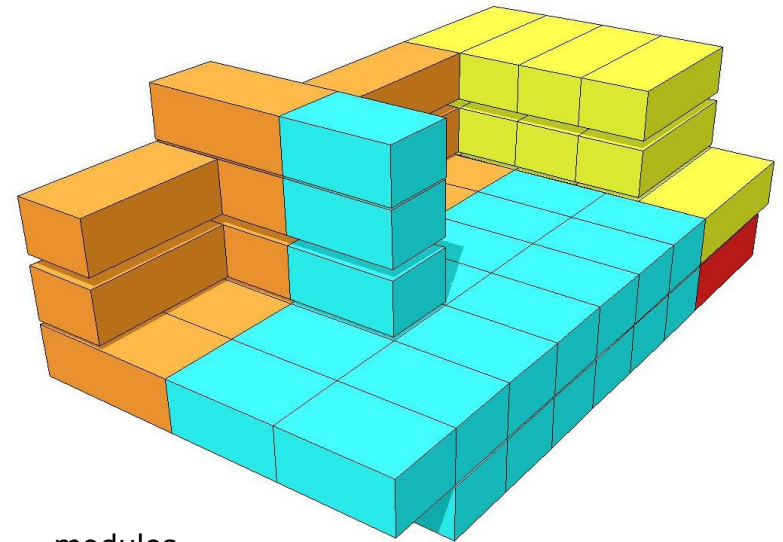
Minimaliseren gewicht (milieulast) met modulesysteem van metaal

- **reuse:**

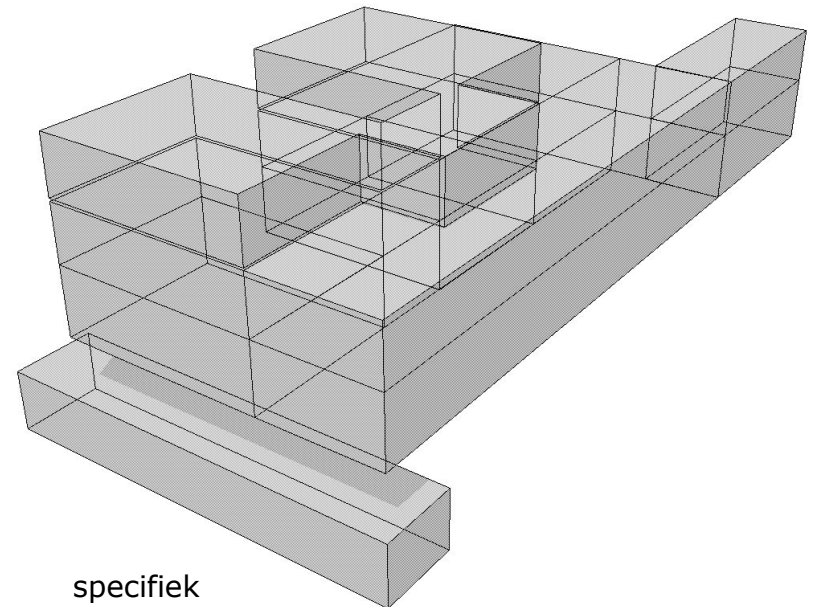
Demontabel als module is grotere eenheid dan produkt en daarmee met hogere restwaarde

- **strategie voor de toekomst:**

Hergebruik als rechtbank elders in de wereld

modules

specifiek

De inzendingen: BAM

- **reduce:**

Minimaliseren gewicht (milieulast) met modulesysteem van metaal

- **reuse:**

Demontabel als module is grotere eenheid dan produkt en daarmee met hogere restwaarde

- **strategie voor de toekomst:**

Hergebruik als rechtbank elders in de wereld

De inzendingen: DPCP: DuPrie en Cepezed

- **reduce:**

Veel produkten worden gerecycled in de tijdelijke rechtbank

- **reuse:**

Het casco en de gevel zijn herbruikbaar op verschillende niveaus: component, element en produkt

- **strategie voor de toekomst:**

Een intentieverklaring met een volgende huurder is bij de bieding al aanwezig

De inzendingen: DPCP: DuPrie en Cepezed

- **reduce:**

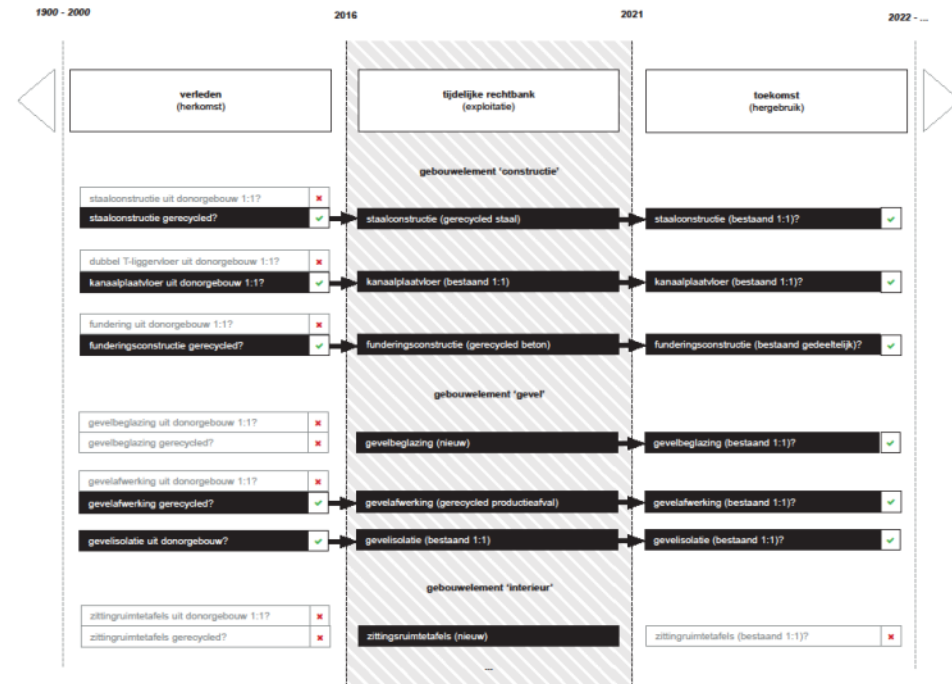
Veel produkten worden gerecycled in de tijdelijke rechtbank

- **reuse:**

Het casco en de gevel zijn herbruikbaar op verschillende niveaus: component, element en produkt

- **strategie voor de toekomst:**

Een intentieverklaring met een volgende huurder is bij de bieding al aanwezig

De inzendingen: DPCP: DuPrie en Cepezed

- **reduce:**

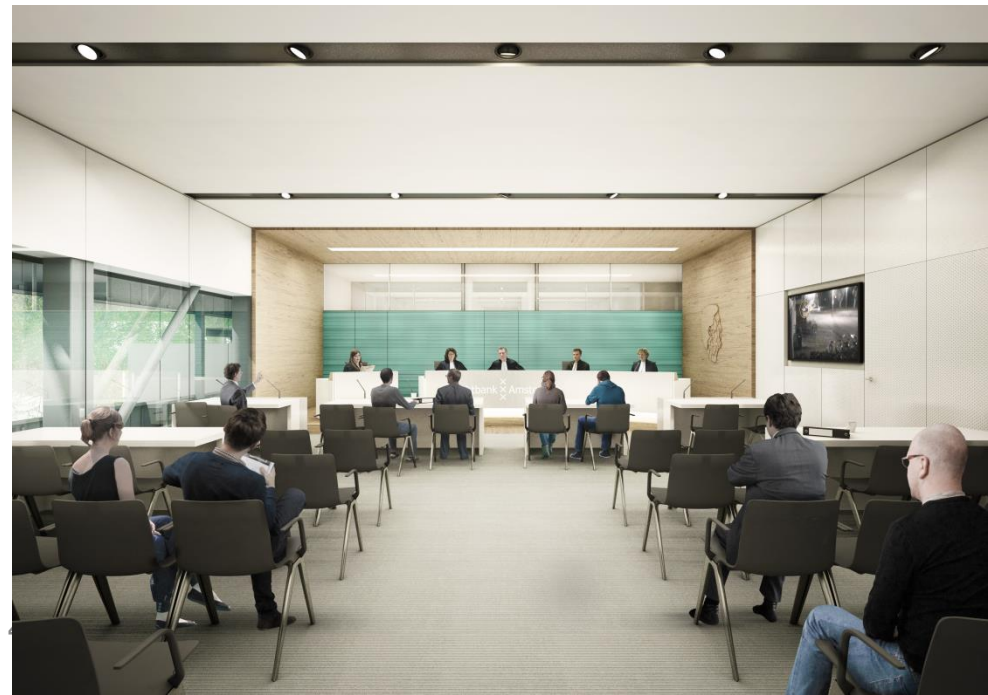
Veel produkten worden gerecycled in de tijdelijke rechtbank

- **reuse:**

Het casco en de gevel zijn herbruikbaar op verschillende niveaus: component, element en produkt

- **strategie voor de toekomst:**

Een intentieverklaring met een volgende huurder is bij de bieding al aanwezig

	BAM	IDO	DPCP
concept	Modulair – ‘Remontabel’	School – tijdelijk een RB	Droog: Gebouw als product
remontabiliteit	0	+	++
gewicht	+	-	0
transport	-	0	+
reduce	0	0	+
geloofw. 2e leven	0	+	+
Verspilling:	+ (43%)	++ (39%)	+++ (31%)

Conclusies en aanbevelingen

- 1) De methode werkt.**
- 2) De methode levert financieel voordeel.**
- 3) De rekenmethode maakt strategieën vergelijkbaar.**
- 4) Er hoeft door de opdrachtgever niet te worden voorgesorteerd op een oplossing.**
- 5) Sturen op voorkomen van verspilling kan nu als eis of als streven.**
- 6) Hou het simpel: meet alleen casco en gevel. Dit is zeventig procent van de milieulast**
- 7) ook voor 'permanente' huisvesting?**

Conclusie en aanbevelingen

Doen dus

Vraag 1

Welke waarde geven wij in de ontwerpfase mee aan circulaire gebouwen?

Vraag 2

Wat is het toekomstbeeld van architectonisch hoogwaardige circulaire gebouwen en producten?

Stelling 1

“Architecten hebben lak aan
circulaire gebouwen“

Duurzaam Gebouwd

Het integrale platform

Duurzaam Gebouwd

Het integrale platform

Praktijkvoorbeelden

Walter Speelman, Product Manager Nederland Mebin

Mebin B.V.

Ambitie van de betonmortelindustrie

- De industrie streeft naar een toename van betongranulaat als hoogwaardige toepassing in beton. Hierover zijn concrete afspraken gemaakt met de Branchevereniging Recycling Breken en Sorteren (BRBS).
- Toepassen betongranulaat is een onderdeel van het keurmerk Beton Bewust

De betoncentrale en hergebruik gerecycled materiaal

■ Aanpassen van de betoncentrale.

- Extra opslag ruimte creëren voor betongranulaat (± 2000 ton)

- Extra doseer bunker in centrale (± 90 ton)
 - Transportbanden
 - IT aanpassing (weeg unit)

Alle Mebin centrales
zijn hierop
aangepast

Toepassen van gerecycled materiaal in beton.

- **Kan in alle constructies toegepast worden.**
 - In de sterkteklasse tot en met C55/67.
 - In alle gewenste milieuklassen.
- **Mebin biedt dit product aan onder de naam:**

Ecocrete®

De duurzame betonmortel

Inclusief cement met een lage footprint

Ecocrete® zorgt voor duurzaam hergebruik van beton

- Draagt bij aan Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO)
- Geeft gehoor aan de wens tot hergebruik van materialen
- Legt geen extra druk op onze grondstoffenbronnen
- Spaart natuur en milieu want er vindt géén nieuwe grindwinning plaats zodat ook de generaties na ons een nieuwe toekomst wordt geboden.

- Mebin streeft er naar om de “breker” binnen een straal van 30 kilometer te houden t.o.v. de producerende centrale (< footprint)

Hoe groot is de vraag naar beton met gerecycled materiaal.

■ Eisen in bestek

- Regelmatig in bestekken:
 - *grof toeslagmateriaal (V/V): 80% grind + 20% betongranulaat.*
- Mag nu 30% zijn conform de norm.
 - *Stop met knippen en plakken.*
- Vervangen tot 50% komt niet veel voor (waarom?).
 - Geen aanpassing reken regels.
- Vervangen 100% (medewerking constructeurs nodig).
 - Aanpassen reken regels conform CUR 112.

■ Vaak zijn de € bepalend.

- Is men bereid te investeren in circulariteit?

De praktijk met betongranulaat

■ Grondstofstroom betongranulaat.

- Wisselende beschikbaarheid (wordt er wel of niet gesloopt).
- Niet elke breker voldoet aan gewenste kwaliteit voor beton industrie.
- Sloopmateriaal loopt via recycling industrie.
- Wordt opgewerkt tot geschikt betongranulaat.
- Levering betongranulaat aan beton centrales.

Stroom slopen → Bouwen

- Directe circulaire stroom → slopen-bouwen vaak niet mogelijk.
- Tijd tussen slopen en start bouw vaak te lang.
- Tussentijds opslaan is sterk prijs verhogend.

Praktijk voorbeelden.

■ Zwembad de Geusselt Maastricht. (100%)

■ Fietspad Beilen en Bergeijk.(100%)

Praktijk voorbeelden.

■ Faxx gebouw Tilburg.

- 100% in de funderingsbalken.
- 60% in de funderingspalen.
- 20% (kanaalplaat vloeren) en 100% in prefab beton.

Praktijk voorbeelden.

- **Nieuwe Universiteit Amsterdam.**
 - Onderwaterstort met 30%.

M³ geleverd in 2015 door vraag uit de markt.

■ Geleverde m³ door Mebin in 2015 via aanvraag.

- 46.867 m³ → 20% (30%) betongranulaat.
- 2.558 m³ → 50% betongranulaat.
- 5.550 m³ → 100% betongranulaat.

Rewinn van start in 2016

■ Rewinn recycling+

- Initiatief van Sagrex (HeidelbergCement) en Theo Pouw Groep.
- Opstarten brekerinstallatie Amsterdam.
- Produceren van hoogwaardige betongranulaten.
- Toepassingen in de betonmortelindustrie en wegenbouw.

■ Op weg naar het efficiënt sluiten van de betonkringloop.

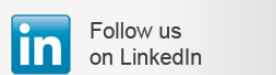
Conclusie

- **Beton uitermate geschikt voor circulair bouwen.**
- **Technisch (constructief) zijn er geen belemmeringen.**
- **Maak kwalitatief goede prestatie eisen in het bestek.**
- **Durf te investeren in circulair bouwen.**

Beton van de bouw

www.Mebin.nl

Vraag 1

Wat zijn de struikelblokken in de huidige bouwpraktijk?

Stelling 1

"Opdrachtgevers en architecten willen geen circulair materiaal in het beton"

Duurzaam Gebouwd

Het integrale platform

Duurzaam Gebouwd

Het integrale platform

Hartelijk dank voor uw komst!

www.DuurzaamGebouwd.nl

Mede mogelijk gemaakt door:

IMd
Raadgevende
Ingenieurs

